

FØROYAR Í DAG

Ritstjórar: W. HEINESEN og HEÐIN BRÚ

PETER ALBERG

Tað lyndi, ið kemur til sjónðar bæði í okkara gomlu søgnum og okkara orðatekum, er einki droymandi og heimsfjart lyndi. Tvørturímóti; tað lagið, sum segnirnar verða sagðar á, er sakligt og samantongt — rationalistiskt; tað verða ikki nýtt nógv orð, og tá ið fólk tala saman, málbera tey seg við fynd og í stuttum rætt sum í teimum gomlu íslensku søgunum. Hetta sama kann stórt sæð sigast at galda fyri kvæðir okkara; sjálvt um tað verður sagt frá ævintýrligum hendigum í fornari tíð og í fjarum londum, ja sjálvt um tað er risar og trøll, er frásøghátturin sjáldsama rationalistiskur og ógvuliga lítið lýriskt lyndaður. Eyðkendrar fyri hesi føroysku rationalismuna eru eisini Nólsovar Páls yrkingar; tær eru yrktar av einum praktiskum manni og við praktiskum fyrimáli fyri eyga; tær fáa fólk at læsa og at hugsa seg klókliga um. Tað er einki undarligt í at hetta fyrirbrigdi í føroyskum fólkalýndi frá gamlari tíð hefur verið so sjónskt. Føroyingurin hefur altíð staðið í einum hørðum stríð fyri tí dagliga livinum.

Tann romantiski streymurin, ið rak inn yvir okkara andsliv um aldamótið, kom eisini utanifrá. Men hann veitti okkum nýggj virði. Hann vakti okkara fosturlandskærleika. Hann tók at vekja okkum tjóðskaparlaga. Hann gav okkum — um enn eftirsinarur — samlið við teir stóru streymarnar, ið gingu gjøgnum fólk í Evropa í árunum aftaná ta stóru frönsku kóllveltingina, teir streymarnar, vit rópa romantikkinn.

Yrkjararnir frá Føroyingafelags-tíðini vóru allir avgjördir romantikarar, hóast tann romantikk, teir umboðaðu, hevði rætt ymiskt yvirbragd. Rasmus Effersee og Friðrikur Petersen vóru t. d. frýntligir fólksins menn; teir líktust á dáminum monnum sum Steen Blicher ella B. S. Ingemann. Jóannes Patursson var í sínum yrkingum romantiskur »indignationslýrikari» og agitator; í hansara yrkingum er ein feril av tí sama agitations-anda, ið vit kenna frá Henrik Wergelands politisku yrkingum. Hjá J. H. O. Djurhuus

verður tann romantiska kenslan meira persónlig háttad og opnar sjónarringin út ímóti tí alheimsliga, meðan bróðir H. A. Djurhuus framheldur romahtikkinn frá Effersee og próst Petersen og gevur henni sín egna skaldsliga dām.

Fyri føroyskt fólkalív er tað hetta seinasta slagid av romantikk, ið hefur havt tann størsta týðningin. Yrkingar sum »Úr øllum ættum», »Eg oyggjar veit» ella »Mitt føðiland, tú ríkt ert fyri mær», er langt síðani vordid almannagagn. Tær eru lætt fatuligar, men tær hava eisini tað skaldsligu megi og tað reina lyndi, ið ger at tær verða standandi.

Eina serliga vakra lýsing av føroyskari fólka-romantikk geva teir sangir har føroysk lög eru gjørd til. Tað er vert at geva gætur, at í tíðini um aldamótið og fram móti fyrra verðaldarbardaganum komu samstundis sum fleiri vakrar føðilands- og kærleikssangir eisini ein hópur av frálíkum nýføroyskum lögum. Tað er kanska skeivt at rópa hesi lögini serliga føroysk, tí vanliga byggja tey ikki á okkara gomlu kvæðalög, men eru meir og minni sterkt ávirkaði utanifrá — á sama hátt sum tað hefur verið í Íslandi. Jógván Vágssteins lög eru t. d. ofta sterkt ávirkaði av donskum; í lögum sum »Ódn», »Útróðramaðurin», »Turið megineinkjan» ella »Tíðin rennur» finna vit sterka ávirkan frá donskum tónaskaldum sum Weyse, Lange-Müller o. fl.; onnur, sum t. d. hitt lætta og frískliga lagið til »Eg sovi mær meg», hefur meiri av tí nýføroyska tónanum, tí tóna, ið heilt ígjøgnum sermerkir Óla Jákup Hansens máttfulla lag til »Prúða iand mitt» — eitt av teimum vakrastu nýføroysku lögnum vit eiga. Tó, heldur ikki um hetta lagið, líka so litið sum um »Tað er dāmligt í Førum», kunnu vit siga, at tey framhalda ta gamalføroysku traditióning. Millum tey nógvu lög, ið okkara nýundanfarnu ættarlið hava givið okkum, eru yvirhefur bert fá, ið leiða huganum aftur á okkara kvæðalög. Ivaleyst hefur Ennibergs leikandi lag til »Hvørjum man tykjast vakrast hjá sær», ella Peter Alberg »Eg sæðladi mær ein hvítan hest», nakað í tónunum,

sum vit kenna aftur frá summum av okkara kvæðum og vísnum, t. d. »Marituvísuni».

Peter Alberg var ein av okkara idnastu sanglag-yrkjarum. Eisini hann var ávirkaður utanifrá ivaleyst mest av norskum tónleiki, ið hann lærði at kenna tá ið hann sum heilt ungur maður búði í Bergen. Avgjört norskt ávirkað er tað vakra lagið til »Tú undrast á», — ein av teimum frískastu og yndisligastu sangum, vit hava.

Peter Alberg hevði sum sangtónaskald upprunaligar gávur. Hann var eingin kenur og lærður maður; hann hevði sjálvur lært seg tað, hann dugdi, og nakran sterri ans fyri harmonium ella kompositiún hevði hann ikki. Fleiri av hansara lögum alda so undarlaga upp og niður og tróta skipan (struktur). Hann var ójavnur sum tónaskald, stundum bert hálvgóður. Men so eru eisini hansara bestu lög millum tað hepnasta vit eiga. Vit skulu leita leingi fyri at finna javnlíka til tað sveimandi, ástheita yndi, ið kemur fram í tí lítla lagnum til »Eg elski tíni eygu», eitt lag, sum eisini í uppbygningi er so fint sum vit kunnu ynskja tað. Hetta svara, sun marmjúka og fint »kromatiska» lagið er eitt sersýn í øllum teimum nógvu nýføroysku lögnum, Peter Alberg og hansara ættarlið gav okkum.

Peter Alberg's sangir eru nærumi allir komnir til um somu tíð — á *Havnar ungmanna-felags* hádegi — og teir eru nærumi allir skrivaðir til Hans A. Djurhuusar yrkingar. Tað hendi nakað í føroyskum andslívi tá í tíðini, ið kanska ongantíð hendir aftur: tá varð ein ungur, eymur, ástheitur tóni borin í heim, gitin av romantiskt sveimandi unglingasálum. Millum Peter Alberg og Hans A. Djurhuus var eitt eydnuríkt listarligt samarbeiði, ið á sín vís kann minna um tað, ið eina hálva öld áður fyrirbarst millum teir tveir norðmennirnar Halvdan Kjerulf og Joh. S. Welhaven, og bæði Peter Alberg og Hans A. Djurhuus høvdu millum teirra samtidar ungu ein hugtiknan áhoyraraskara, sum alt ov sjáldan er at siggja her heima.

Nú eru skjótt líðin trý ár síðan Peter Alberg doyði. Sangir hans-

ara hoyrast alt ov sjáldan ímillum okkum, og teir eru heldur ikki vordinir prentaðir. Er hann við at verða gloymdur? Vónandi verður eftirtíðin at finna hann aftur, soleiðis sum mangan hendir. Hann hevur uppiðborið at vit minnst hann sum ein mann, ið gav landsmonnum sínum varandi virði.

Tað mest kenda av Peter Alberg's lögum er — tiverri — tað til »Tú alfagra land mitt». Tað hoyrir avgjört til tey, har hann hefur verið minst heppin. Lagið er uppbyggt utan fynd; tað snýr sær so undarlaga drákt utinum seg sjálvan; tað ljóðar tungt og tæssut tá ið tað verður sungið, og — tað kann ikki annað sigast — nakað tað sama er við orðunum. Vit kunnu lætt einast um, at líka so væl sum Peter Alberg er ein av teimum gávuríkastu tónaryrkjarum Føroyar hava borið, líka so væl er *Simun av Skarði* ein av teimum bestu andans monnum og slóðbrótarum, okkara land hefur átt — ein av teimum monnum, vit eiga at vera errin av at kunna rópa okkara; men í »Tú alfagra land mitt» koma tær bestu gávurnar hjá hesum báðum monnum ikki fram. Ein seinri tíð fer kannska at undrast á, at vit hava valt henda sangin til okkara fosturlandssang framum nógvum aðrar, sum bæði viðvíkjandi lag og orðum standa nógv hægri.

Føroya

Sjóvátrygging

Skip - motorbátar

Útróðrabátar - vørur

verða tryggjað

TH. 372

FØROYA

BRUNATRYGGING

Hús - innbúgv - vørur - verða tryggjað.

Tell. 372.